

PRAKTISKAIS

L I K U M D O Š A N A S Z I Ņ N E S I S

plz.

Nr. 12 (28)

2011. gada decembris

BIZNESĀ LĪGUMU SLĒGŠANA AR ĀRVALSTU PARTNERIEM

skaidro

Valts Nerets,

juridiskā biroja

SORAINEN jurists

Biedrības

vares

izmantojot

vienkāršu

ieraksta

sistēmu

Detālplānojums
pārņem par
administratīvu
aktu

Akcijas drīkst
atsavināt
bez akcionāru
sapulces
piekrišanas

Biznesa līgumu slēgšana ar ārvalstu partneriem

Par to, kas jāņem vērā, slēdzot līgumus starp Latvijas un ārvalstu komersantiem, padomu sniedz Valts Nerets, advokātu biroja SORAINEN Jurists. Viņš arī novembrī rīkotās konferences–foruma «Biznesa līgumi 2011» laikā vadīja diskusiju par līgumu noslēgšanas īpatnībām ar ārvalstu partneriem.

Izvēles brīvība līgumu slēgšanā

Līgumu slēgšanā ar ārvalstu darījuma partneriem darbojas tie paši pamatprincipi, kas attiecas uz līgumu slēgšanu starp Latvijas uzņēmējiem. Līgumu slēgšanā pastāv ļoti lielas izvēles iespējas, sākot jau ar to, ka komersantiem ir brīva izvēle slēgt vai neslēgt ar kādu līgumu. Pastāv arī līguma formas brīvība – darījumu partneri var izvēlēties slēgt līgumu mutvārdu vai rakstveida formā, kā arī ar konkludentām darbībām (bez vārdiem vai citiem tiešiem izteiksmes līdzekļiem), no kurām izriet griba noslēgt līgumu.

Rakstveida forma līgumiem nav obligāta, izņemot gadījumus, kad to nosaka likums, piemēram, slēdzot darba līgumu. Tāpat līgumu var slēgt ar e–pasta sarakstes starpniecību vai tiešsaistē, piemēram, iegādājoties preci interneta veikalā. Attiecībā uz līgumu slēgšanu ar elektroniskās sarakstes starpniecību pas-

tāv dažāda tiesu prakse par to, vai līgums ir vai nav bijis noslēgts. Strīdus gadījumā tiesa pētīs, vai, piemēram, elektroniskajā sarakstē ir atrodamas visas līguma būtiskākās sastāvdaļas: darījuma dalībnieki, līgumslēdzēju gribas izteikums, tiesiskā darījuma priekšmets, sastāvdaļas un forma. Puses var apmainīties ar daudziem e–pasta ziņojumiem, taču darījums var neskaitīties noslēgts, ja kādas no līguma būtiskajām sastāvdaļām trūkst.

Precīzi mājaslapas lietošanas noteikumiem

Pēdējā laikā aktuāli kļuvuši tiešsaistes līgumi, kas paredz dažādu preču un pakalpojumu iegādi ar uzņēmuma mājaslapas starpniecību. Tā var būt gan aviobijēšu, gan dažādu preču un pakalpojumu iegāde. Attiecībā uz šādiem darījumiem ļoti svarīgi ir izstrādāt precīzus mājaslapas lietošanas noteikumus. Tiesību praksē ir gadījumi, kad, piemēram, kļūdas dēļ mājaslapā norādītā preces cena bijusi daudz mazāka nekā patiesā preces vērtība. Pircēji steidz iegādāties izdevīgo preci, bet pārdevēja izvēle ir vai nu darījumu atsaukt un tiesāties ar patērētājiem, vai arī preci pārdot par kļūdaini norādīto cenu, ciešot zaudējumus. Līdzīgs gadījums bija interneta vietnes

amazon.com praksē, taču šajā gadījumā bija iespējams izvairīties no lieliem zaudējumiem, jo bija izstrādāti mājaslapas noteikumi, kuros noteikts, ka sākotnēji mājaslapā pasūtījumu tikai reģistrē, taču tas vēl nenozīmē, ka būtu noslēgts pirkuma līgums. Uzņēmuma darbinieki manuāli pārbauda pasūtījumu un tikai pēc tam apstiprina pirkumu.

Tiešsaistes līgumos svarīgi atcerēties, ka patērētājs, kas var būt jebkuras valsts pārstāvis, uzskatāms par ekonomiski vājāko līguma slēdzēju pusi, līdz ar to viņš bauda īpašu aizsardzību ne tikai Latvijas, bet arī visas Eiropas tiesību sistēmas mērogā. Saskaņā ar ES tiesu praksi patērētājs var sniegt prasību par līguma neizpildi arī savā dalībvalstī. Tādējādi interneta tirgotājs var saskarties ar daudzām tiesvedībām dažādās valstīs.

Pierādīšanas problēmas rakstiski noslēgtu līgumu gadījumā

Mutvārdos noslēgtie līgumi parasti nerada problēmas tik ilgi, kamēr puses vienošanās pilda. Ja kāda no pusēm atsakās pildīt līgumu, tad tiesā ir jāpierāda, ka šāds mutvārdu līgums ticis noslēgts. Tas pats attiecas arī uz elektroniskajā sarakstē noslēgtu līgumu – ir jāpierāda ne vien tas, ka līgums bijis noslēgts, bet arī kāds ir bijis līguma saturs. Ja nav rakstiska līguma, tas var radīt pierādīšanas problēmas. Bieži vien rakstiska līguma neesamība ir par iemeslu tam, kāpēc puse nevērsas tiesā pret līguma nepildītāju. Tāpēc tomēr ieteicams līgumu slēgt rakstveidā. Tas rada noteiktību, ka nav strīdu, par ko ir bijusi vienošanās, kā arī tiek atvieglots pierādīšanas pienākums gadījumos, kad rodas domstarpības par to, vai līgums vispār ir bijis noslēgts.

Tāpat būtu jāņem vērā, ka nevar viena veida līguma tekstu attiecināt gan uz klientiem – juridiskajām personām, gan uz klientiem – fiziskajām personām, jo patērētājs kā fiziskā persona ir neaizsargātākā pozīcijā. Identisks li-

guma teksts nebūtu piemērots arī līguma slēgšanai ar ārvalstī reģistrētu darījuma partneri.

Pats būtiskākais līgumos ar ārvalstu partneri ir pušu vienošanās par piemērojamām tiesībām un strīdu izšķiršanas vietu. Svarīgi saprast, kādas būs sekas, ja puses par šiem jautājumiem nevienojas. Ja līgumā vai e-pasta sarakstē, piemēram, nav minēts, kuras valsts tiesību normas piemēros un kura būs strīdu izšķiršanas vieta, tas var apgrūtināt un paildzināt konflikta risināšanu.

Piemērojamo tiesību normu izvēle

Tāpat kā pastāv brīvība izvēlēties slēgt vai neslēgt līgumu un kādā formā to noslēgt, pastāv arī brīvība izvēlēties piemērojamās tiesības un valsti, kurā strīds tiks izšķirts. Tas nozīmē, ka, piemēram, Latvijas un Lietuvas uzņēmēji var noslēgt līgumu un vienoties, ka viņu līgumattiecībām tiks piemērots Krievijas, Austrijas vai jebkuras citas valsts likums. Tam pat nav obligāti jābūt likumam; puses var arī vienoties, ka tās piemēros kādas vietējās biedrības apstiprinātos noteikumus. Tāpat dažos gadījumos puses var vienoties, ka tiks piemēroti vairāki likumi, piemēram, pārdevēja tiesības regulēs viens likums, bet pārējās līgumattiecības – pavisam cits likums. Šī izvēles brīvība gan nevar nonākt pretrunā valsts imperatīvajām tiesību normām.

ES valstu mērogā nav vienotu komercdarījumu noteikumu. Savukārt **ANO (Vīnes) konvencija «Par starptautiskajiem preču pirkuma un pārdevuma līgumiem» (CISG)**, kuru atzinušas 77 dalībvalstis, palīdz rast kompromisu, vienojoties par kādu kopīgu regulējumu pirkuma un pārdevuma līguma gadījumos (konvencija nav attiecināma uz pakalpojumu sniegšanu). Tā, piemēram, starp Latvijas un Vācijas komersantiem noslēgtā vienošanās paredz, ka strīdu izšķirs Latvijas tiesa, bet piemērojams būs Vācijas likums. Ko darīt Latvijas pusei, ja tā Vācijas likumus nepazīna?

Latvijas pusei ir tiesības atsaukties uz konvenciju, bet Vācijas likums būs piemērojams tikai tajā strīdu daļā, ko konvencija neregulē. Komersantam nebūs jātulko citas valsts likumi, jo iespējams celt tiesā prasību, pamatojoties uz minēto konvenciju.

Ja puses nav vienojušās ne par piemērojamiem tiesību aktiem, ne par strīdu izskatīšanas vietu, tad tiesiskais regulējums jāmeklē, izmantojot starptautiskos tiesību aktus. Tas ne vienmēr ir viegls uzdevums arī profesionāliem juristiem. Šādos gadījumos ir svarīga **Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (EK) Nr. 593/2008** par tiesību aktiem, kas piemērojami līgumsaistībām (Roma I). Saskaņā ar regulas 4. pantu, piemēram, ja pārdevējs ir Vācijā, bet pircējs Latvijā un puses nav vienojušās par piemērojamo likumu, strīds ir skatāms kādā no ES dalībvalstu tiesām, kaut vai Francijas tiesā. Tad attiecīgi Francijas tiesa ņems vērā Roma I regulu, kas noteic, ka preču iegādes līgumu reglamentē tās valsts tiesību akti, kurā pārdevējam ir pastāvīgā mītnesvieta; savukārt pakalpojumu sniegšanas līgumu reglamentē tās valsts tiesību akti, kurā pakalpojumu sniedzējam ir pastāvīgā mītnesvieta.

Tiesu izvēle strīdu gadījumā

Puses pēc brīvas izvēles var vienoties par tiesu, kura izšķirs strīdu. Tā var būt arī šķīrējtiesa, tomēr jautājums par šķīrējtiesas iesaistīšanu būtu rūpīgi izsverams. Diemžēl Latvijas šķīrējtiesām nav laba slava ne tikai Latvijā, bet arī ārpus valsts robežām. Latvijā aizvien vēl nav pieņemts šķīrējtiesu darbību regulējošs likums. Ja tomēr izvēlas Latvijas šķīrējtiesu, tad kā uzticamu var ieteikt Latvijas Tirdzniecības un rūpniecības kameras (LTRK) šķīrējtiesu. Puses var vienoties arī par ārvalstu šķīrējtiesu, piemēram, Stokholmas Starptautisko šķīrējtiesu vai Starptautisko Tirdzniecības palātu (ICC) Francijā, kas ir visā pasaulē prestižas šķīrējtiesas. Diemžēl šķīrēj-

tiesu pakalpojumi nav lēti, tie būtu izmantojami strīdos par liela apmēra prasībām.

Puses var vienoties par strīdu izšķiršanu, izmantojot mediāciju, kas ir alternatīva tiesu procesiem. Kamēr Latvijā vēl tiek izstrādāts Mediācijas likums, ārvalstīs mediācija kļūst arvien populārāka, jo tā ir iespēja izšķirt strīdu vēl pirms tiesas. Mediācijā darbojas pušu brīvprātības princips, un strīdu izšķir neitrāls, objektīvs un neatkarīgs mediators, turklāt puses pašas vienojas par risinājumu. Latvijā mediācijas pakalpojumus piedāvā vairākas biedrības, un no šķīrējtiesām šādu pakalpojumu piedāvā LTRK. Būtu ieteicams jau līgumā ierakstīt, ka puses strīda izšķiršanā vispirms izmanto meditāciju, tikai pēc tam vērsas tiesā.

Ja Latvijas komersants ar ārvalstu partneri līgumā nav vienojies, kur izšķirams strīds, tiesas noteikšanai izmantojamas starptautisko privāttiesību normas, piemēram, **Regula 44/2001 jeb Briseles I regula**.

Galīgais secinājums: līgumu slēgšana ir sarežģīts process, it īpaši ja iesaistīts kāds ārvalstu elements, piemēram, piegādes notiek ārvalstīs vai darījuma partneris ir reģistrēts citā valstī. Šādos gadījumos līgumus vēlams noslēgt rakstveidā. Ja jau izveidojusies sadarbība mutvārdos vai elektroniski, ieteicams vienošanos noformēt rakstveidā. Kritiski izvērtējami jau esošie līgumi, veicot līgumu auditus, pirms vēl problēmas radušās.

Apsveicami, ja uzņēmēji paši ir spējīgi izstrādāt līgumus, tomēr gadījumos ar ārvalstu partneriem līguma sastādīšanu vajadzētu uzticēt profesionālam juristam. Ja līgumu sagatavojis ārvalstu partneris, nevajadzētu parakstīt līgumu, pirms tas nav rūpīgi izlasīts un apspriests ar juristu. Nebūtu jābaidās no tā, ka darījuma partneris izvēlas kādas citas valsts tiesību normas, jo pirkuma līguma gadījumā pastāv iespēja atsaukties uz Vīnes konvenciju, tomēr jāuzmanās no šaubīgu šķīrējtiesu iekļaušanas līgumā. ●